

Sygn. akt IV KS 11/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Stępka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Kala

SSN Marek Pietruszyński

Protokolant Justyna Kryńska - Szufnara

po rozpoznaniu w dniu 6 maja 2020 r. na posiedzeniu bez udziału stron,

w sprawie P. P. oskarżonej z 217 § 1 k.k.

skargi obrońcy oskarżonej od wyroku Sądu odwoławczego - Sądu Okręgowego w K. z dnia 11 grudnia 2019 r. sygn. akt IX Ka (...), uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w O. z dnia 9 maja 2019 r., w sprawie II K (...) i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania,
na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

I. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

II. zarządza zwrot P. P. uiszczoną opłatę od skargi w kwocie 450 zł (czterysta pięćdziesiąt złotych).

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z dnia 9 maja 2019 r., w sprawie o sygn. akt II K (...), uniewinnił P. P. od zarzutu popełnienia występku z art. 217 § 1 k.k. polegającego na tym, że w dniu 9 kwietnia 2018 r. w O. , woj. (...), poprzez

uderzenie szklanym słoikiem małoletniej A. Ł. naruszyła jej nietykalność cielesną powodując u niej dolegliwości bólowe głowy.

Apelację od tego wyroku wniósł prokurator Prokuratury Rejonowej w O. , który na podstawie art. 438 pkt 2 k.p.k. zarzucił obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść wyroku, a mianowicie art. 5 § 1 i § 2 k.p.k. oraz art. 7 k.p.k. - w ten sposób, że Sąd I instancji działając dowolnie, bez uwzględnienia zasad prawidłowego rozumowania oraz zasad wiedzy i doświadczenia życiowego, bezpodstawnie przyjął, że zachodzą niedające się usunąć wątpliwości co do winy i sprawstwa P. P. , co skutkowało jej uniewinnieniem, jakkolwiek całokształt zgromadzonego materiału dowodowego oceniany we wzajemnym powiązaniu poszczególnych dowodów sprawia, że oskarżona swoim zachowaniem wyczerpała znamiona przestępstwa.

W konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu tej apelacji, Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 11 grudnia 2019 r., sygn. akt IX Ka (...), uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania.

Skargę od wyroku Sądu odwoławczego wniósł na podstawie art. 539a § 3 k.p.k. obrońca oskarżonej, który zarzucił rażące naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść wydanego wyroku, a to art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. polegające na bezpodstawnym zastosowaniu tego przepisu, uchylenie wyroku Sądu I Instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, pomimo, że żaden z przypadków opisanych w tym przepisie prawa nie zaistniał, a w szczególności nie miał miejsca przypadek opisany w art. 454 § 1 k.p.k.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W odpowiedzi na skargę prokurator Prokuratury Rejonowej w O. wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga obrońcy oskarżonej jest zasadna i należało ją uwzględnić.

W pierwszej kolejności wypada zwrócić uwagę, iż zgodnie z art. 437 § 2

zdanie drugie k.p.k., uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeśli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Z powiązania treści tego przepisu z treścią art. 539a § 3 k.p.k., w którym wskazano podstawy skargi, jednoznacznie wynika, że Sąd Najwyższy rozpoznając skargę od wyroku sądu odwoławczego ogranicza się do badania, czy w sprawie, na etapie postępowania przed sądem pierwszej lub drugiej instancji, zachodzi tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza, albo doszło do uchylenia wyroku mimo braku formalnych przeszkód określonych w art. 454 k.p.k. do wydania wyroku zmieniającego lub też konieczne jest przeprowadzenie w całości przewodu sądowego (*por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2017 r., IV KS 6/16, LEX nr 2204960*). Zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi od wyroku sądu odwoławczego ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone uchybienia dają podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (*por. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSKNW 2018, z. 3, poz. 23*). Nie ulega więc wątpliwości, iż wykładnia językowa przepisu art. 437 § 2 zdanie 2 k.p.k. prowadzi do oczywistego wniosku, że obecnie uchylenie przez sąd odwoławczy orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo w całości pierwszoinstancyjnego przewodu sądowego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie zauważa się, iż sama konieczność ponownej oceny przeprowadzonych dowodów nie mieści się w kręgu podstaw rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 437 § 2 *in fine* k.p.k., tj. wyroku kasatoryjnego, także i wówczas, gdy sąd odwoławczy zasadnie wykaże, jakich to kardynalnych uchybień art. 7 k.p.k. dopuścił się sąd *meriti* przy ocenie zebranych w sprawie dowodów (*por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 9 grudnia 2016 r., IV KS 5/16, LEX nr 2165596; 5 września 2017 r., II KS 2/17, LEX nr 2382409; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2017 r., III KS 2/17, LEX nr 2298284*).

Postulowaną w przedmiotowej sprawie przez Sąd Okręgowy w K. potrzebę dokonania na nowo oceny zgromadzonych dowodów nie można postrzegać w

kategoriach okoliczności samoistnie determinujących konieczność przeprowadzenia przez Sąd pierwszej instancji przewodu sądowego w całości (a tym samym i uznać ją za wystarczającą do wydania kasatoryjnego wyroku przez sąd odwoławczy), skoro nie ma żadnych przeszkód prawnych (poza przypadkami skatalogowanymi w art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k.) ku temu, by to Sąd odwoławczy - w związku z rozpoznawaną apelacją - samodzielnie tych czynności procesowych dokonał, skoro przepis ten nakłada na sąd odwoławczy wręcz obowiązek merytorycznego orzekania poza sytuacjami w nim wskazanymi. W rozpatrywanym przypadku musiały zatem zaistnieć - poza potrzebą przeprowadzenia na nowo oceny zebranych w sprawie dowodów - nadto inne zaszłości, które to dopiero implikując konieczność przeprowadzenia na nowo w całości przewodu sądowego uprawniałyby Sąd Okręgowy do uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu *meriti* oraz przekazania sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania. Oczywiste jest to, że Sąd odwoławczy, decydując się na taki wyrok kasatoryjny, był zobowiązany - z uwagi na kategoryczne w tym względzie wymogi określone treścią art. 437 § 2 zdanie 2 k.p.k. - podać te konkretne przesłanki, które jego ocenę o konieczności przeprowadzenia na nowo w całości przewodu sądowego spowodowały.

Sąd Okręgowy uzasadniając powody wydania wyroku kasatoryjnego wskazał na art. 437 § 2 k.p.k. stwierdzając, iż zachodzi „konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości”. Nadto powołał się na treść art. 454 § 1 k.p.k. podnosząc, iż za uchyleniem tego wyroku przemawia „błędna ocena dowodów, która spowodowała nieprawidłowe rozstrzygnięcie polegające na uniewinnieniu oskarżonej a w konsekwencji uniemożliwiła sądowi odwoławczemu dokonanie zmiany wyroku poprzez skazanie”. Przedstawiając wskazania co do dalszego toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji stwierdził, że należy „przeprowadzić ponownie na nowo postępowanie dowodowe, przesłuchać oskarżoną, świadków: A. Ł. oraz S. K., K. i K. J., oraz biegłego G. L.. Co do pozostałych dowodów sąd będzie mógł poprzestać na ich ujawnieniu w trybie art. 442 par. 2 k.p.k. Oceny dowodów dokonać zgodnie z kryteriami określonymi w treści art. 7 k.p.k.”.

Tymczasem uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego

rozpoznania sądowi pierwszej instancji z powodu reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k. możliwe jest dopiero wtedy, gdy po usunięciu przez sąd odwoławczy stwierdzonych uchybień, o których mowa w art. 438 pkt 1 – 3 k.p.k., np. poprzez uzupełnienie postępowania dowodowego w postępowaniu apelacyjnym, dokonanie w tym postępowaniu prawidłowej oceny dowodów odpowiadającej wymogom art. 7 k.p.k. lub poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych, zachodzi podstawa do wydania wyroku skazującego, czemu jednak na przeszkodzie stoi zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Jednak usunięcie uchybień w postępowaniu odwoławczym nie zawsze będzie wiązało się z koniecznością zmiany orzeczenia w kierunku, o jakim mowa w art. 454 § 1 k.p.k. (zmiana może przecież nastąpić przez umorzenie postępowania albo warunkowe umorzenie postępowania karnego). W takim układzie nie można więc postrzegać potrzeby - np. uzupełnienia postępowania dowodowego czy dokonania prawidłowej oceny dowodów przez sąd odwoławczy - jako czynności nieracjonalnych.

Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie konsekwentnie wskazuje, iż brak oceny dowodów i niezbędnych ustaleń faktycznych do dokonania prawnokarnej oceny zachowania oskarżonego, nie stanowi automatycznie podstawy do wydania wyroku kasatoryjnego. Taki brak może być bowiem usunięty poprzez stosowne działanie sądu odwoławczego, bez konieczności przeprowadzania przewodu sądowego w całości. Obowiązkiem sądu odwoławczego jest uzupełnienie materiału dowodowego, następnie dokonanie jego oceny i ustalenie stanu faktycznego, a na jego podstawie podjęcie stosownego rozstrzygnięcia. Dopiero po stwierdzeniu, że tak uzupełniony i oceniony materiał dowodowy prowadzi do ustalenia sprawstwa oskarżonej, mogłaby się pojawić przeszkoda do wydania wyroku skazującego, wynikająca z treści art. 454 § 1 k.p.k., co zmuszałoby sąd do wydania orzeczenia kasatoryjnego (*np. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 2017 r., w sprawie III KS 5/17*). W sprawie tej Sąd Najwyższy zwrócił także uwagę na to, że błędem byłoby antycypowanie pojawiania się przeszkody w postaci reguły *ne peius* w każdej sytuacji, gdy materiał dowodowy wymaga uzupełnienia i ponownej, kompleksowej oceny.

Podsumowując dotychczasowe rozważania należy stwierdzić, że jeżeli w realiach rozpoznawanej sprawy przeszkodą do wydania reformatoryjnego

orzeczenia była kategoryczna regulacja art. 454 § 1 k.p.k., to Sąd odwoławczy powinien fakt ten nie tylko zaakcentować w swych pisemnych wywodach, ale jednoznacznie taką potrzebę wykazać, nie poprzestając na ogólnikach.

Z całą mocą należy raz jeszcze podkreślić, że taka przyczyna uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, jest wypadkiem odrębnym od tego, który określony został w art. 437 § 2 *in fine* k.p.k. - konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości. Wydanie wyroku w oparciu o podstawę z art. 454 § 1 k.p.k. może nastąpić jedynie wówczas, gdy ocena realiów sprawy dokonana przez Sąd odwoławczy doprowadzi do wniosku, że zachodzi potrzeba rozważenia wydania wyroku skazującego, a do takiego rozstrzygania ze względu na zakaz określony w tym przepisie, sąd drugiej instancji nie jest uprawniony.

Z tej perspektywy zaskarżone orzeczenie jawi się jako przedwczesne, skoro Sąd Okręgowy nie wyjaśnił w należyty sposób podstawy z art. 454 § 1 k.p.k. Lektura uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego nie pozwala jednak na stwierdzenie, że w badanej sprawie wskazanym powinnościom Sąd Okręgowy sprostał w sposób pozwalający uznać przedmiotową skargę za bezzasadną. Wbrew stanowisku tego Sądu, nie jest konieczne przeprowadzenie na nowo pierwszoinstancyjnego przewodu sądowego w całości – którego zasadniczą część stanowi postępowanie dowodowe. Sąd odwoławczy nie tylko nie widział potrzeby przeprowadzenia wszystkich dowodów na nowo, lecz wymienił te, co do których Sąd I instancji winien to uczynić. Pozostałe dowody zgodnie z zaleceniem Sądu Okręgowego, mogą zostać ujawnione w trybie art. 442 § 2 k.p.k., zaś całość Sąd Rejonowy miałby ocenić „zgodnie z kryteriami określonymi w treści art. 7 k.p.k.”.

Wskazane powyżej rozważania świadczą o tym, że rację ma skarżący, gdy twierdzi, iż Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku dopuścił się uchybienia przepisowi art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. i art. 454 § 1 k.p.k. Z tego też powodu skarga została uwzględniona.

O zwrocie oskarżonej uiszczzonej opłaty od skargi orzeczono na podstawie art. 527 § 4 k.p.k. w zw. z art. 539f k.p.k.

